

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (sestā palāta)

2021. gada 2. septembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Patērētāju aizsardzība – Negodīgi noteikumi – Direktīva 93/13/EEK – 1. panta 2. punkts – 6. panta 1. punkts – Ārvalstu valūtā izteikts aizdevums – Starpība starp valūtas maiņas kursu, kas ir piemērojams aizdoto līdzekļu izmaksāšanas brīdī, un likmi, kas piemērojama to atmaksas brīdī – Dalibvalsts tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēta negodīga noteikuma aizstāšana ar valsts tiesību normu – Valsts tiesas iespēja atzīt par spēkā neesošu visu līgumu, kurā ietverts negodīgs noteikums – Ar šo tiesisko regulējumu piešķirtās aizsardzības un patērētāja gribas attiecībā uz tā piemērošanu iespējamā ņemšana vērā

Lietā C-932/19

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Győri Ítéltábla* (Ģēras apgabala apelācijas tiesa, Ungārija) iesniedza ar 2019. gada 10. decembra lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2019. gada 20. decembrī, tiesvedībā

JZ

pret

OTP Jelzálogbank Zrt.,

OTP Bank Nyrt.,

OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt.,

TIESA (sestā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], tiesneši K. Toadere [*C. Toader*] un N. Jēskinens [*N. Jääskinen*] (referents),

ģenerālvokāte: J. Kokote [*J. Kokott*],

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

* Tiesvedības valoda – ungāru.

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- JZ vārdā – *L. Marczingós, ügyvéd,*
- *OTP Jelzálogbank Zrt., OTP Bank Nyrt. un OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt.* vārdā – *A. Lendvai, ügyvéd,*
- Ungārijas valdības vārdā – *M. Z. Fehér un K. Szíjjártó,* pārstāvji,
- Eiropas Komisijas vārdā – *L. Havas un N. Ruiz García,* pārstāvji,

ņemot vērā pēc ģenerālvokātes uzklaušīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerālvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.) 6. panta 1. punktu.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts JZ tiesvedībā pret *OTP Jelzálogbank Zrt., OTP Bank Nyrt. un OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt.* (turpmāk tekstā visas kopā – “*OTP Jelzálogbank u.c.*” par prasību atcelt aizdevuma līgumus, kas ir balstīta uz dažu tajos ietverto noteikumu negodīgumu.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

- 3 Atbilstoši Direktīvas 93/13 trīspadsmitajam apsvērumam:
“tā kā tiek uzskatīts, ka dalībvalstu likumi vai noteikumi, kas tieši vai netieši nosaka patērētāju līgumu noteikumus, nesatur negodīgus noteikumus; tā kā tādēļ neliekas vajadzīgi attiecināt uz šo direktīvu noteikumus, kas ietver obligātas tiesību normas un to starptautisko konvenciju principus vai noteikumus, kam ir pievienojušās dalībvalstis vai Kopiena; tā kā šajā sakarībā vārdi “obligātas tiesību normas” 1. panta 2. punktā ietver arī noteikumus, kas, saskaņā ar tiesību aktiem, attiecas uz līgumslēdzējām pusēm, ar nosacījumu, ka nav noteikta cita kārtība”.
- 4 Šis direktīvas 1. panta 2. punktā ir paredzēts:
“Šī direktīva neattiecas uz līguma noteikumiem, kas ietver obligātas tiesību normas un to starptautisko konvenciju principus vai noteikumus, kam ir pievienojušās dalībvalstis vai Kopiena, īpaši transporta jomā.”

5 Minētās direktīvas 3. pants ir formulēts šādi:

“1. “Līguma noteikumu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, uzskata par negodīgu, ja, pretēji prasībai pēc godprātības, tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam.

2. Noteikumu vienmēr uzskata par tādu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, ja tas sastādīts jau iepriekš un patērētājam tādēļ nav bijusi iespēja iespaidot to saturu, jo īpaši saistībā ar iepriekš noformulētiem standartlīgumiem.

[..]”

6 Šīs pašas direktīvas 4. panta 2. punktā ir noteikts:

“Noteikumu negodīguma novērtējums neattiecas ne uz līguma galvenā priekšmeta definīciju, ne arī ar cenas un atbildības atbilstīgumu pakalpojumiem vai precēm, kas par to saņemtas, ciktāl šie noteikumi ir vienkāršā, skaidri saprotamā valodā.”

7 Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā ir paredzēts:

“Dalībvalstis nosaka, ka negodīgi noteikumi, kas izmantoti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, atbilstoši savas valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam un ka līgums ar tādiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem.”

Ungārijas tiesības

8 Saskaņā ar *Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény* (2014. gada Likums Nr. XXXVIII, ar ko regulē atsevišķus jautājumus saistībā ar *Kúria* (Augstākā tiesa, Ungārija) nolēmumu par tiesību vienveidīgu piemērošanu attiecībā uz aizdevuma līgumiem, kurus kredītiestādes noslēgušas ar patērētājiem; turpmāk tekstā – “*DH 1* likums”), 1. panta 1. punktā ir noteikts:

“Šis likums ir piemērojams aizdevuma līgumiem, kas noslēgti ar patērētājiem laikposmā no 2004. gada 1. maija līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai. Šā likuma mērķiem par aizdevuma līgumiem, kas noslēgti ar patērētājiem, uzskata aizdevuma vai finanšu nomas līgumus, kuru pamatā ir ārvalstu valūta (kas ir reģistrēti ārvalstu valūtā vai piešķirti ārvalstu valūtā un tiek atmaksāti Ungārijas forintos) vai Ungārijas forintu un kas ir noslēgti starp finanšu iestādi un patērētāju, ja šajā līgumā ir iekļauti tipveida līguma noteikumi vai līguma noteikumi, par ko puses nav atsevišķi vienojušas, 3. panta 1. punkta vai 4. panta 1. punkta izpratnē.”

9 Atbilstoši šā likuma 3. panta 1. un 2. punktam:

“1. Ar patērētājiem noslēgtajos aizdevuma līgumos par spēkā neesošu uzskatāms ikviens noteikums – izņemot līguma noteikumus, kas tikuši individuāli apspriesti –, saskaņā ar kuru kredītiestāde aizdevuma vai lizinga objekta iegādei piešķirtā finansējuma summas izmaksāšanai paredz piemērot valūtas pirkšanas kursu, bet parāda dzēšanai – valūtas pārdošanas kursu vai citu valūtas maiņas kursu, kas atšķiras no finansējuma izmaksāšanai noteiktā valūtas kursa.

2. Šā panta 1. punktā paredzētais spēkā neesošais noteikums tiek aizstāts – neskarot 3. punkta noteikumus – ar normu, kurā attiecībā gan uz finansējuma izmaksāšanu, gan parāda dzēšanu (tostarp visiem ārvalsts valūtā noteiktajiem ikmēneša maksājumiem, izdevumiem un komisijas maksām) paredzēts piemērot [Ungārijas] Valsts bankas oficiālo valūtas maiņas kursu, kas noteikts attiecīgajai valūtai.”

Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

- 10 Prasītājs pamatlietā ir Ungārijā dzīvojošs patērētājs. Atbildētājas pamatlietā ir trīs finanšu iestādes, kuru juridiskā adrese arī ir Ungārijā.
- 11 2007. gada 16. maijā prasītājs pamatlietā noslēdza ar *OTP Bank* personīgā aizdevuma līgumu. 2007. gada 4. jūnijā viņš ar *OTP Jelzálogbank* un *OTP Bank* noslēdza ar hipotēku nodrošinātu aizdevuma līgumu mājokļa iegādei. 2008. gada 4. septembrī viņš ar *OTP Bank* noslēdza aizdevuma līgumu par agrāka parāda refinansēšanu. Visi aizdevumi, kas tika piešķirti saskaņā ar šiem trim līgumiem, bija izteikti ārvalstu valūtā.
- 12 Pēc tam abus pirmos līgumus lauza *OTP Bank* un *OTP Jelzálogbank*, kuras savus prasījumus nodeva *OTP Faktoring Követeléskezelő*. Savukārt trešais līgums beidzās pēc tam, kad prasītājs pamatlietā to bija izpildījis.
- 13 Prasībā, ko prasītājs pamatlietā cēla *Veszprémi Törvényszék* (Vespremas tiesa, Ungārija), kura izskatīja lietu pirmajā instancē, viņš norādīja uz trīs iepriekš minēto aizdevuma līgumu spēkā neesamību, it īpaši atsaucoties uz šo līgumu noteikumu negodīgo raksturu, kuros bija noteikts, ka valūtas maiņas kurss, kas ir piemērojams aizdoto naudas līdzekļu izmaksāšanas laikā, atšķiras no tā, kas ir piemērojams to atmaksāšanai. Ar 2019. gada 3. jūlija spriedumu pirmās instances tiesa noraidīja šo prasību kā nepamatotu.
- 14 Prasītājs pamatlietā par šo spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību iesniedzējtiesā – *Gyóri Ítéltábla* (Ģēras apgabala apelācijas tiesa, Ungārija), it īpaši apgalvojot, pirmkārt, ka šādu noteikumu par maiņas kursa starpību negodīgā rakstura sekas bija jānosaka atbilstoši 2019. gada 3. oktobra spriedumam *Dziubak* (C-260/18, EU:C:2019:819) un, otrkārt, ka informācija, ko aizdevējas viņam bija sniegušas par valūtas risku, esot bijusi nepietiekama.
- 15 No iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka 2014. gadā Ungārijas likumdevējs pieņēma dažādas tiesību normas, kuru mērķis bija labot to noteikumu sekas, ar kuriem negodīgi tika noteikts valūtas maiņas kurss saistībā ar ārvalstu valūtā izteiktiem aizdevuma līgumiem, kas noslēgti ar patērētājiem. Tādējādi saskaņā ar *DH 1* likuma 3. panta 1. punktu nav spēkā šādā līgumā ietverts noteikums – ja vien par to nav notikusi individuāla apspriešanās –, kurā ir noteikts, ka attiecībā uz līdzekļu izmaksāšanu ir piemērojams attiecīgās valūtas pirkšanas kurss, savukārt attiecībā uz atmaksāšanu ir piemērojams šīs valūtas pārdošanas kurss vai jebkurš cits maiņas kurss, kas atšķiras no tā, kāds tiek piemērots minētās izmaksāšanas laikā. Turklāt šī paša panta 2. punktā ir noteikts, ka noteikumu par valūtas maiņas kursa starpību, kas tādējādi ir spēkā neesošs, saskaņā ar šo likumu aizstāj ar normu, kuras mērķis ir piemērot vienu valūtas maiņas kursu, ko Ungārijas Valsts banka nosaka attiecīgajai valūtai.
- 16 Iesniedzējtiesas nolēmumā ir arī norādīts, ka pēc 2019. gada 14. marta sprieduma *Dunai* (C-118/17, EU:C:2019:207) un 2019. gada 3. oktobra sprieduma *Dziubak* (C-260/18, EU:C:2019:819) pasludināšanas aizvien vairāk patērētāju Ungārijas tiesām lūdz pasludināt viņu

aizdevuma līguma pilnīgu atcelšanu, nevis aizstāt negodīgo noteikumu un pārējā daļā saglabāt šo līgumu, jo viņi uzskata, ka attiecīgo valsts tiesību normu piemērošana tos pietiekami neaizsargā. Tomēr lielākā daļa tiesu, kurās ir celta prasība, uzskata – tā kā nav iespējams konstatēt noteikumu par maiņas kursa risku negodīgo raksturu, tām nav iespējams atcelt aizdevuma līgumu tikai tādēļ, ka tajā ietvertie noteikumi par valūtas maiņas kursa starpību ir spēkā neesoši, un tādējādi piemērot šo pēdējo minēto noteikumu spēkā neesamības tiesiskās sekas visam līgumam, līdz ar to atstājot bez ievēribas *DH 1* likuma 3. panta 1. un 2. punkta tiesību normas.

- 17 Turklāt 2019. gada 11. oktobra paziņojumā presei *Kúria* (Augstākā tiesa) esot norādījusi, ka 2019. gada 3. oktobra spriedums *Dziubak* (C-260/18, EU:C:2019:819) Ungārijas patērētājiem neparedz nekādu jaunu tiesību aizsardzības iespēju, jo šajā spriedumā minētie apsvērumi attiecībā uz noteikumu par maiņas kursa starpību un valūtas maiņas kursa risku negodīgo raksturu bija saistīti ar to, ka Polijas tiesībās, kas tika aplūkotas lietā, kurā tika pasludināts minētais spriedums, nebija paredzētas tādas dispozitīva rakstura normas kā Ungārijas likumdevēja ieviestās, kas bija ņemtas vērā 2014. gada 30. aprīļa spriedumā *Kásler un Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282).
- 18 Līdz ar to iesniedzējtiesa vaicā, vai *DH 1* likuma 3. panta 1. un 2. punkta noteikumi ir nesaderīgi ar Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu, ciktāl šis valsts tiesību normas ir piemērojamas pat tad, ja cietušais patērētājs būtu izteicis pretēju gribu, un – ja atbilde ir apstiprinoša – vai tiesai, kas izskata lietu, minētās tiesību normas būtu jāatstāj bez piemērošanas.
- 19 Šādos apstākļos *Győri Ítéltábla* (Ģēras apgabala apelācijas tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

“Vai [..] Direktīvas [93/13] par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 6. panta 1. punkts nepieļauj tādu valsts tiesību normu, kas ar patērētājiem noslēgtajos aizdevuma līgumos par spēkā neesošu uzskata ikvienu noteikumu – izņemot līguma noteikumus, kas tikuši individuāli apspriesti –, saskaņā ar kuru finanšu iestāde aizdevuma vai līzings objekta iegādei paredzēto naudas līdzekļu izmaksāšanai paredz piemērot valūtas pirkšanas kursu, bet atmaksāšanai – valūtas pārdošanas kursu vai citu valūtas maiņas kursu, kas atšķiras no valūtas kursa, kurš noteikts, piešķirot naudas līdzekļus, un aizstāj spēkā neesošos noteikumus – gan attiecībā uz naudas līdzekļu izmaksāšanu, gan atmaksāšanu – ar noteikumu, kas piemēro attiecīgajai valūtai noteikto [Ungārijas] Valsts bankas oficiālo valūtas maiņas kursu, neatkarīgi no tā, vai minētais noteikums – ņemot vērā visus līguma noteikumus – patiesi aizsargā patērētāju no īpaši nelabvēlīgām sekām, kā arī tas nedod patērētājam iespēju paust savu gribu par to, vai viņš vēlas izmantot minētajā tiesību normā paredzēto aizsardzību?”

Tiesvedība Tiesā

- 20 Iesniedzējtiesa ir lūgusi Tiesu piemērot šai lietai Tiesas Reglamenta 105. panta 1. punktā paredzēto paātrināto tiesvedību. Sava pieteikuma pamatojumam šī tiesa norāda, ka Ungārijā šobrīd tiek iztiesātas tūkstošiem līdzīgu lietu un ka uz Tiesai uzdoto jautājumu ātri sniegta atbilde ievērojami sekmētu tiesisko drošību un tiesību efektīvu piemērošanu.

- 21 No Reglamenta 105. panta 1. punkta izriet, ka Tiesas priekšsēdētājs pēc iesniedzējtiesas pieteikuma vai izņēmuma kārtā pēc savas ierosmes un pēc tiesneša referenta priekšlikuma un ģenerālvokāta uzklaušanās, atkāpjoties no minētā reglamenta noteikumiem, var nolemt lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu, ja lietas apstākļi prasa to izskatīt īsā termiņā, piemērot paātrinātu tiesvedību.
- 22 Tiesas priekšsēdētājs 2020. gada 6. februārī pēc tiesneša referenta un ģenerālvokāta uzklaušanās nolēma noraidīt pieteikumu piemērot paātrinātu tiesvedību.
- 23 No Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka personu vai juridisko situāciju, ko potenciāli skar nolēmums, kurš iesniedzējtiesai jāpieņem pēc prejudiciālo jautājumu uzdošanas Tiesai, liels skaits pats par sevi nav uzskatāms par izņēmuma apstākli, kas varētu attaisnot paātrinātās tiesvedības piemērošanu. Tas pats attiecas uz apstākli, ka to lietu skaits, kurās tiesvedība varētu tikt apturēta, gaidot Tiesas prejudiciālu nolēmumu, ir liels (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2020. gada 8. decembris, *Staatsanwaltschaft Wien* (Viltoti pārveduma rīkojumi), C-584/19, EU:C:2020:1002, 36. punkts, un 2021. gada 25. februāris, *Gmina Wrocław* (Lietošanas tiesību pārveidošana), C-604/19, EU:C:2021:132, 47. punkts).
- 24 Turklāt, ņemot vērā norādes, ko iesniedzējtiesa par to ir sniegusi, ir jāprecizē, ka Savienības tiesību normas atšķirīga interpretācija valsts tiesās pati par sevi nav pietiekama, lai attaisnotu paātrinātu prejudiciālā nolēmuma tiesvedību. Nepieciešamība nodrošināt Savienības tiesību sistēmā ietilpstošo visu normu vienveidīgu piemērošanu patiešām ir raksturīga jebkuram lūgumam, kas iesniegts saskaņā ar LESD 267. pantu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 14. janvāris, *The International Protection Appeals Tribunal u.c.*, C-322/19 un C-385/19, EU:C:2021:11, 49. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

Par prejudiciālo jautājumu

Par pieņemamību

- 25 Savos rakstveida apsvērumos *OTP Jelzálogbank* u.c. būtībā apgalvo, ka prejudiciālais jautājums ir nepieņemams, tāpēc ka tam nav saistības ar pamatlietu un tam ir hipotētisks raksturs, jo, pirmkārt, noteikumi par valūtas maiņas kursa starpību, kas ir pamatlietas priekšmets, ir izslēgti no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas saskaņā ar tās 1. panta 2. punktu un, otrkārt, šie noteikumi ir spēkā neesoši, jo saskaņā ar *DH I* likuma 3. panta 1. punktu tie ir atcelti ar atpakaļejošu spēku un attiecīgā patērētāja gribai šajā ziņā nevar būt nekādas ietekmes.
- 26 Šajā ziņā jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru vienīgi valsts tiesa, kura izskata lietu un kurai ir jāuzņemas atbildība par pieņemamo tiesas nolēmumu, var – ņemot vērā lietas īpatnības – noteikt gan to, cik nepieciešams ir prejudiciālais nolēmums šīs tiesas sprieduma taisīšanai, gan to, cik atbilstoši ir Tiesai uzdotie jautājumi, uz kuriem šajā ziņā ir attiecināms atbilstības pieņēmums. Tādējādi, ja uzdotais jautājums attiecas uz Savienības tiesību normas interpretāciju vai spēkā esamību, Tiesai principā ir jāpieņem lēmums, izņemot, ja ir acīmredzams, ka lūgtajai interpretācijai nav nekādas saistības ar pamatlietas faktiskajiem apstākļiem vai tās priekšmetu, ja problēmai ir hipotētisks raksturs vai arī ja Tiesai nav zināmi faktiskie vai juridiskie apstākļi, kas nepieciešami, lai sniegtu lietderīgu atbildi uz minēto jautājumu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2020. gada 4. jūnijs, *Kencelaria Medius*, C-495/19, EU:C:2020:431, 21. un 22. punkts, kā arī 2021. gada 22. aprīlis, *Profi Credit Slovakia*, C-485/19, EU:C:2021:313, 38. punkts).

- 27 Attiecībā uz pamatlietu no Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem izriet, ka katrs no pamatlietā aplūkotojumiem aizdevuma līgumiem bija izteikts ārvalsts valūtā un tajā tostarp bija ietverts noteikums, saskaņā ar kuru attiecīgajam patērētājam piešķirtie līdzekļi ir jākonvertē Ungārijas forintos, pamatojoties uz šīs valūtas pirkšanas kursu, ko piemēro aizdevēja kredītiestāde, savukārt aizdevuma atmaksas ikmēneša maksājumu aprēķins bija jāveic, pamatojoties uz šīs valūtas pārdošanas kursu, ko piemēro šī pati iestāde. Turklāt no iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka *DH 1* likuma 3. pantā ir paredzēts, ka šādi noteikumi par maiņas kursa starpību tiek atzīti par spēkā neesošiem, izņemot gadījumus, kad tie ir tikuši apspriesti individuāli, un tos aizstāj ar noteikumu, ar kuru ir noteikts piemērot vienotu oficiālo valūtas maiņas kursu, ko nosaka Ungārijas Valsts banka.
- 28 Taisnība, ka ar Direktīvas 93/13 1. panta 2. punktu no tās piemērošanas jomas ir izslēgti līguma noteikumi, kas atspoguļo “obligātas tiesību normas”, un šis formulējums, ņemot vērā šīs direktīvas trīspadsmito apsvērumu, ietver gan valsts tiesību normas, kas ir piemērojamas starp līgumslēdzējām pusēm neatkarīgi no to izvēles, gan noteikumus, kuriem ir papildinošs raksturs, proti, kuri ir piemērojami automātiski, ja starp pusēm nav citādas vienošanās (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 3. marts, *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 29.–32. punkts, un rīkojumu, 2021. gada 14. aprīlis, *Credit Europe Ipotecar IFN* un *Credit Europe Bank*, C-364/19, EU:C:2021:306, 27. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 29 Turklāt Tiesa jau ir nospriedusi, ka minētais 1. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka Direktīvas 93/13 piemērošanas joma neattiecas uz noteikumiem, kas atspoguļo obligātas valsts tiesību normas, kuras ir iekļautas pēc aizdevuma līguma noslēgšanas ar patērētāju un kuru mērķis ir aizstāt spēkā neesošu līguma noteikumu, nosakot [piemērot] attiecīgās dalībvalsts Valsts bankas noteikto maiņas kursu, kā tas ir paredzēts Ungārijas tiesību aktos, konkrētāk – *DH 1* likuma 3. panta 1. un 2. punktā (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2018. gada 20. septembris, *OTP Bank* un *OTP Faktoring*, C-51/17, EU:C:2018:750, 62.–64. un 70. punkts, kā arī 2019. gada 14. marts, *Dunai*, C-118/17, EU:C:2019:207, 37. punkts).
- 30 Tomēr, kā izriet no iesniedzējtiesas nolēmuma, uzdotais jautājums attiecas nevis uz līguma noteikumiem, kas ar attiecīgajiem Ungārijas tiesību aktiem *a posteriori* ir iekļauti aizdevuma līgumos, bet gan uz šo tiesību aktu ietekmi uz aizsardzības garantijām, kas izriet no Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkta, attiecībā uz noteikumu par ārvalstu valūtas maiņas kursa starpību, kurš sākotnēji bija ietverts attiecīgajos aizdevuma līgumos. Līdzīgā faktiskā un tiesiskā kontekstā lietā, kurā tika pasludināts 2019. gada 14. marta spriedums *Dunai* (C-118/17, EU:C:2019:207), Tiesa veica minētā panta interpretāciju. Tādējādi nešķiet, ka pamatlīetas priekšmets neietilptu minētās direktīvas piemērošanas jomā, kāda tā ir precizēta tās 1. panta 2. punktā.
- 31 Precīzāk, uzdotā jautājuma mērķis būtībā ir noskaidrot, vai šī sprieduma 16. punktā minētā Ungārijas judikatūra, saskaņā ar kuru nevar izbeigt līgumiskās attiecības kopumā tikai tāpēc, ka noteikumi par valūtas maiņas kursa starpību nav spēkā, ir saderīga ar patērētāju tiesību aizsardzības sistēmu, kas izveidota ar Direktīvu 93/13, ciktāl šādu noteikumu aizstāšana ar tiesību normu notiek objektīvi un automātiski, neļaujot valsts tiesām ņemt vērā visus attiecīgās lietas apstākļus un it īpaši – patērētāja pretēju gribu.
- 32 Tā kā atbilde uz minēto jautājumu ir noderīga iesniedzējtiesai, lai tā varētu izšķirt tajā izskatāmo strīdu, no tā izriet, ka šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemams.

Par lietas būtību

- 33 Ar savu jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, atbilstoši kuram attiecībā uz aizdevuma līgumiem, kas noslēgti ar patērētāju, tiek atzīts par spēkā neesošu noteikums par valūtas maiņas kursa starpību, kas tiek uzskatīts par negodīgu, un valsts tiesai tiek uzlikts pienākums aizstāt to ar valsts tiesību normu, kurā ir prasīts izmantot oficiālo valūtas maiņas kursu, neparedzot iespēju šai tiesai apmierināt attiecīgā patērētāja prasību šo līgumu atzīt par pilnībā spēkā neesošu, pat tad, ja šī tiesa uzskatītu, ka šī līguma saglabāšana spēkā ir pretrunā patērētāja interesēm, it īpaši, ņemot vērā valūtas maiņas risku, kas saskaņā ar citu šī līguma noteikumu joprojām būtu jāuzņemas viņam.
- 34 Attiecībā uz šī jautājuma kontekstu no Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem un tās spriedumiem par attiecīgo Ungārijas tiesisko regulējumu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2015. gada 3. decembris, *Banif Plus Bank*, C-312/14, EU:C:2015:794, 43. un 44. punkts, kā arī 2018. gada 20. septembris, *OTP Bank* un *OTP Faktoring*, C-51/17, EU:C:2018:750, 26. un 27. punkts) izriet, ka pēc 2014. gada 30. aprīļa sprieduma *Kásler* un *Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282) *Kúria* (Augstākā tiesa) pasludināja savu lēmumu Nr. 2/2014 PJE (*Magyar Közlöny* 2014/91., 10975. lpp.), kas pieņemts civiltiesību vienveidības interesēs un attiecas uz aizdevuma līgumiem, kurus pārdevēji vai pakalpojumu sniedzēji noslēguši ar patērētājiem. Saskaņā ar šo lēmumu noteikumi par valūtas maiņas kursa svārstībām, kas ietverti ārvalsts valūtā izteiktajos aizdevuma līgumos, ciktāl tajos ir paredzēta asimetrija starp šīs valūtas pirkšanas kursu, kas tiek piemērots līdzekļu izmaksāšanas laikā, un tā pārdošanas kursu, kas piemērots to atmaksas ikmēneša maksājumu aprēķināšanai, ir jāuzskata par negodīgiem, it īpaši tāpēc, ka banka no patērētāja saņem atlīdzību, kas ir vienāda ar starpību starp minētajiem kursiem, nesniedzot viņam pretizpildījuma pakalpojumu. Savukārt attiecībā uz noteikumiem par valūtas maiņas kursa risku, kuru sekas ir tādas, ka minētās valūtas vērtības pieauguma risks gulstas vienīgi uz patērētāju, saņemot par to izdevīgāku procentu likmi nekā tā, kas tiek piedāvāta aizdevumam, kurš ir izteikts valūtā, minētajā lēmumā ir norādīts, ka šie noteikumi nevar tikt pārbaudīti attiecībā uz to negodīgumu, ņemot vērā, ka principā tie – valsts tiesību aktu, ar kuriem ir paredzēts transponēt Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktu, izpratnē – attiecas uz līguma galveno priekšmetu.
- 35 *DH 1* likums, kura sekas apstrīd prasītājs, tika pieņemts šādā kontekstā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 14. marts, *Dunai*, C-118/17, EU:C:2019:207, 36. punkts). Konkrētāk, viņš lūdz iesniedzējtiesu šajā gadījumā nepiemērot šī likuma 3. panta 1. un 2. punktu, jo viņš uzskata, ka viņa interesēm atbilstošāk ir, lai katrs no pamatlietā aplūkotajiem līgumiem tiktu nevis vienkārši grozīts, bet gan pilnībā atcelts, pamatojoties uz to, ka katrā no tiem ir spēkā noteikums par maiņas kursa starpību, kas ir atzīts par negodīgu un spēkā neesošu.
- 36 Iesniedzējtiesa šaubās par to, vai tā šo prasību var apmierināt, ņemot vērā dominējošo judikatūru Ungārijā, kurā *DH 1* likums tiek piemērots šauri, vienīgi ar atpakaļejošu spēku ikvienu noteikumu par valūtas maiņas kursa starpību, kas saskaņā ar šī likuma 3. panta 1. punktu ir spēkā neesošs, aizstājot ar valsts tiesību normu, proti, to, kura ietverta minētā likuma 3. panta 2. punktā un kurā ir noteikts, ka ir jāizmanto Ungārijas Valsts bankas noteiktais oficiālais maiņas kurss, neatzīstot par spēkā neesošu attiecīgo līgumu kopumā.
- 37 Šī tiesa vēlas noskaidrot, pirmkārt, vai Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts nepieļauj tādu valsts tiesību normu kā *DH 1* likuma 3. pantā ietvertā, kas liedz tiesai, kurā celta prasība, apmierināt patērētāja prasību atcelt aizdevuma līgumu, pamatojoties uz noteikuma par valūtas maiņas kursa

starpību negodīgumu, pat ja šī tiesa uzskatītu, ka līguma atstāšana spēkā ir pretrunā patērētāja interesēm, it īpaši, ņemot vērā valūtas maiņas risku, kas saskaņā ar citu šī līguma noteikumu joprojām ir jāuzņemas viņam.

- 38 Lietā, kurā tika pasludināts 2019. gada 14. marta spriedums *Dunai* (C-118/17, EU:C:2019:207), kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir analogiski šīs lietas apstākļiem, Tiesai jau bija jāatbild uz līdzīgu jautājumu.
- 39 Vispirms minētā sprieduma 36. un 37. punktā Tiesa konstatēja, ka attiecībā uz noteikumiem, ar kuriem tiek aizstāts negodīgais noteikums par valūtas maiņas kursa starpību un kuri ar atpakaļejošu spēku kļūst par aizdevuma līgumu neatņemamu sastāvdaļu saskaņā ar minētajā lietā piemērojamajiem Ungārijas tiesību aktiem, it īpaši *DH 1* likuma 3. pantu, šādi noteikumi, ciktāl tie atspoguļo obligātas tiesību normas, neietilpst Direktīvas 93/13 piemērošanas jomā, jo atbilstoši tās 1. panta 2. punktam nosacījumiem, kas ietverti līgumā starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju un kas tiek noteikti valsts tiesību aktos.
- 40 Turpinājumā, runājot par noteikumu par valūtas maiņas kursa starpību, kas sākotnēji bija ietverts aizdevuma līgumos, un minēto tiesību aktu ietekmi uz aizsardzības garantijām, kas izriet no Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkta saistībā ar šo noteikumu, Tiesa minētā sprieduma 38. un 40. punktā būtībā nosprieda – tā kā Ungārijas likumdevējs ir novērsis problēmas saistībā ar praksi attiecībā uz līgumiem, kuros ietverts noteikums par valūtas maiņas kursa starpību, paredzot, ka šis noteikums ir jāaizstāj, un vienlaicīgi saglabājot attiecīgo līgumu spēkā esamību, šāda pieeja atbilst Savienības likumdevēja mērķim, kāds ir ietverts Direktīvā 93/13, it īpaši tās 6. panta 1. punktā, proti – atjaunot līdzsvaru starp pusēm, principā saglabājot visa līguma spēkā esamību, nevis atcelt visus līgumus, kas ietver negodīgus noteikumus.
- 41 Tiesa precizēja, ka valsts likumdevējam joprojām ir jāievēro prasības, kas izriet no Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkta, un ka tas, ka līguma noteikums ar tiesību aktu starpniecību ir atzīts par negodīgu un ir spēkā neesošs un vēlāk aizstāts, lai ļautu turpināties attiecīgajam līgumam, nevar vājināt šajā direktīvā patērētājiem garantēto aizsardzību, kā tas ir atgādināts šī sprieduma 39. punktā (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2019. gada 14. marts, *Dunai*, C-118/17, EU:C:2019:207, 41.–43. punkts, kā arī 2021. gada 29. aprīlis, *Bank BHP*, C-19/20, EU:C:2021:341, 77.–79. punkts).
- 42 Visbeidzot, attiecībā uz ierobežojumiem, kurus dalībvalsts var noteikt attiecībā uz iespēju tiesām atcelt līgumu kopumā negodīga noteikuma esamības dēļ, Tiesa ir nospriedusi, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts pieļauj tādus valsts tiesību aktus, kas liedz tiesai, kura izskata lietu, apmierināt prasību par aizdevuma līguma atcelšanu, kas balstīta uz noteikuma par valūtas maiņas kursa starpību negodīgo raksturu, ar nosacījumu, ka šāda noteikuma negodīguma konstatācija ļauj atjaunot tiesisko un faktisko situāciju, kādā atrastos patērētājs, ja šāda negodīga noteikuma nebūtu bijis, it īpaši, nosakot tiesības uz tādu labumu atmaksu, kurus nelikumīgi uz patērētāja rēķina ir ieguvis pārdevējs vai piegādātājs, pamatojoties uz minēto negodīgo noteikumu, bet tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2016. gada 21. decembris, *Gutiérrez Naranjo* u.c., C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980, 61.–66. punkts; 2019. gada 14. marts, *Dunai*, C-118/17, EU:C:2019:207, 44., 45. un 56. punkts, kā arī 2021. gada 29. aprīlis, *Bank BPH*, C-19/20, EU:C:2021:341, 51. un 52. punkts).
- 43 Visi šie apsvērumi ir pilnībā attiecināmi uz tādu strīdu kā pamatlietā aplūkots, un tiem ir nozīme, lai atbildētu uz šajā lietā uzdoto jautājumu.

- 44 Tādējādi saskaņā ar šī sprieduma 41. un 42. punktā minēto Tiesas judikatūru, ciktāl celtās prasības pamatā ir noteikums par valūtas maiņas kursa starpību, kas sākotnēji bija ietverts ar *OTP Jelzálogbank* u.c. noslēgtajos aizdevuma līgumos, iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai piemērojamie valsts tiesību akti, saskaņā ar kuriem šāda veida noteikumi ir kļuvuši par spēkā neesošiem un aizstāti, ir ļāvuši tiesiski un faktiski atjaunot tādu situāciju, kādā būtu atradies prasītājs pamatlietā, ja šāda negodīga noteikuma nebūtu bijis, it īpaši, nosakot šim patērētājam tiesības uz tādu summu atmaksu, kuras attiecīgie pārdevēji vai piegādātāji ir nepamatoti saņēmuši (pēc analogijas skat. spriedumus, 2019. gada 14. marts, *Dunai*, C-118/17, EU:C:2019:207, 44. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 2021. gada 29. aprīlis, *Bank BPH*, C-19/20, EU:C:2021:341, 51. un 52. punkts).
- 45 Jāpiebilst, ka šī tiesas pārbaude attiecībā uz noteikumu par valūtas maiņas kursa starpību neietekmē pārbaudi, kas, ņemot vērā Direktīvu 93/13, var tikt veikta attiecībā uz citiem pamatlietā aplūkoto līgumu noteikumiem, piemēram, tiem, kas attiecas uz valūtas maiņas kursa risku, tomēr ņemot vērā šīs direktīvas 4. panta 2. punktā paredzētos līguma noteikumu negodīguma novērtējuma izslēgšanas faktoros.
- 46 Otrkārt, iesniedzējtiesa Tiesai jautā par iespēju vai pat nepieciešamību ikvienai tiesai, kurā celta prasība, apmierināt attiecīgā patērētāja prasību pilnībā atcelt attiecīgo aizdevuma līgumu, nevis atcelt tikai noteikumu par valūtas maiņas kursa starpību un to aizstāt ar valsts tiesību normu, kas ir paredzēta pamatlietā piemērojamajos valsts tiesību aktos.
- 47 Šajā ziņā no Tiesas judikatūras izriet, ka tiesības uz patērētāja efektīvu aizsardzību ietver arī viņa iespēju atteikties izmantot tiesības, kuras izriet no aizsardzības sistēmas pret pārdevēja vai piegādātāja veiktu negodīgu noteikumu izmantošanu, kas ar Direktīvu 93/13 ir ieviesta patērētāju interesēs. Tādējādi valsts tiesai vajadzības gadījumā ir jāņem vērā patērētāja paustā griba, ja, apzinoties negodīgā noteikuma nesaistošo raksturu, viņš tomēr norāda, ka iebilst pret tā nepiemērošanu, tādējādi dodot brīvu un nepārprotamu piekrišanu šim noteikumam (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 53. un 54. punkts; 2021. gada 29. aprīlis, *Bank BPH*, C-19/20, EU:C:2021:341, 46. un 47. punkts, kā arī rīkojumu, 2021. gada 1. jūnijs, *Banco Santander*, C-268/19, nav publicēts, EU:C:2021:423, 30. un 31. punkts).
- 48 Turklāt Tiesa ir nospriedusi, ka analogiski, ciktāl minētā aizsardzības sistēma pret negodīgiem noteikumiem nav piemērojama, ja patērētājs pret to iebilst, viņam *a fortiori* ir jābūt tiesībām iebilst pret to, ka, piemērojot šo pašu sistēmu, viņš tiek aizsargāts pret kaitīgām sekām, ko rada līguma atzīšana par spēkā neesošu kopumā, ja viņš nevēlas atsaukties uz šo aizsardzību apstākļos, kas minēti 2014. gada 30. aprīļa spriedumā *Kásler un Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282), proti, gadījumā, ja negodīgā noteikuma izslēgšana tiesai liktu atzīt šo līgumu par spēkā neesošu kopumā, tādējādi radot patērētājam īpaši kaitīgas sekas un līdz ar to viņu sodot (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 46.–48., 55. un 56. punkts).
- 49 Tomēr attiecībā uz kritērijiem, kas ļauj novērtēt, vai līgums var turpināt pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem, un Savienības tiesībās noteiktām robežām, kas dalībvalstīm šajā ziņā ir jāievēro, Tiesa ir precizējusi, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu nevar interpretēt tādējādi, ka, veicot minēto vērtējumu, tiesa, kas izskata lietu, var pamatoties tikai uz to, ka visa attiecīgā līguma kopumā atcelšana, iespējams, ir izdevīga patērētājam. Principā, tieši ņemot vērā valsts tiesībās paredzētos kritērijus, konkrētajā gadījumā ir jāizvērtē iespēja saglabāt līgumu, kura daži noteikumi ir atzīti par spēkā neesošiem, un atbilstoši Tiesas izvēlētajai objektīvajai pieejai nav pieļaujams, ka vienas līgumslēdzējas puses situācija valsts tiesībās tiktu uzskatīta par noteicošo kritēriju, kas izšķir līguma turpmāko likteni (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2012. gada 15. marts,

Pereničová un Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144 32. un 33. punkts, 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 40. un 41. punkts, kā arī 2021. gada 29. aprīlis, *Bank BPH*, C-19/20, EU:C:2021:341, 56., 83. un 90. punkts).

- 50 Tādējādi attiecīgā patērētāja paustā griba nevar būt pārāka par tiesas, kas izskata lietu, suverēnajā varā ietilpstošo vērtējumu par to, vai attiecīgajā valsts tiesiskajā regulējumā paredzēto pasākumu īstenošana ļauj atjaunot tiesisko un faktisko situāciju, kāda būtu bijusi patērētājam, ja nebūtu šī negodīgā noteikuma.
- 51 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz uzdoto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, atbilstoši kuram attiecībā uz aizdevuma līgumiem, kas noslēgti ar patērētāju, tiek atzīts par spēkā neesošu noteikums par valūtas maiņas kursa starpību, kas tiek uzskatīts par negodīgu, un kompetentajai valsts tiesai tiek uzlikts pienākums aizstāt to ar valsts tiesību normu, kurā ir prasīts izmantot oficiālo valūtas maiņas kursu, neparedzot iespēju šai tiesai apmierināt attiecīgā patērētāja prasību šo līgumu atzīt par pilnībā spēkā neesošu, pat tad, ja šī tiesa uzskatītu, ka šī līguma saglabāšana spēkā ir pretrunā patērētāja interesēm, it īpaši, ņemot vērā valūtas maiņas risku, kas saskaņā ar citu šī līguma noteikumu joprojām būtu jāuzņemas viņam, ciktāl šī pati tiesa savukārt, īstenojot savu suverēno novērtējuma brīvību – pār kuru šī patērētāja paustā griba nevar būt pārāka –, var konstatēt, ka šajā valsts tiesiskajā regulējumā paredzēto pasākumu īstenošana ļauj atjaunot tiesisko un faktisko situāciju, kāda būtu bijusi šim patērētājam, ja nebūtu negodīgā noteikuma.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 52 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (sestā palāta) nospriež:

Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, atbilstoši kuram attiecībā uz aizdevuma līgumiem, kas noslēgti ar patērētāju, tiek atzīts par spēkā neesošu noteikums par valūtas maiņas kursa starpību, kas tiek uzskatīts par negodīgu, un kompetentajai valsts tiesai tiek uzlikts pienākums aizstāt to ar valsts tiesību normu, kurā ir prasīts izmantot oficiālo valūtas maiņas kursu, neparedzot iespēju šai tiesai apmierināt attiecīgā patērētāja prasību šo līgumu atzīt par pilnībā spēkā neesošu, pat tad, ja šī tiesa uzskatītu, ka šī līguma saglabāšana spēkā ir pretrunā patērētāja interesēm, it īpaši, ņemot vērā valūtas maiņas risku, kas saskaņā ar citu šī līguma noteikumu joprojām būtu jāuzņemas viņam, ciktāl šī pati tiesa savukārt, īstenojot savu suverēno novērtējuma brīvību – pār kuru šī patērētāja paustā griba nevar būt pārāka –, var konstatēt, ka šajā valsts tiesiskajā regulējumā paredzēto pasākumu īstenošana ļauj atjaunot tiesisko un faktisko situāciju, kāda būtu bijusi šim patērētājam, ja nebūtu negodīgā noteikuma.

[Paraksti]